

Změna klimatu
a klimatická politika EU:

PŘÍLEŽITOST PRO ENERGETICKOU TRANSFORMACI OBCÍ

Obsah

Změna klimatu jako globální problém.....	2
Změna klimatu jako národní problém.....	6
EU a změna klimatu.....	11
Energetická transformace obcí.....	15
Závěr.....	21

Vážení přátelé,

sídelní struktura a krajina naší země se utvářela po staletí a má nádhernou podobu. Co pár kilometrů narazíte na nějakou obec. Nachází se jich u nás přes 6200, od velkoměst po vsí. To je obrovské bohatství. Všude u nás žijí lidé, kteří obhospodařují tuto zemi. Až se chce člověku napsat známé: „To není země, to je zahrádka.“

Ale i u nás dnes se vzrůstající intenzitou pozorujeme dopady klimatické změny, před kterými nelze zavírat oči. Dlouhodobé sucho, zvyšování teploty, extrémní projevy počasí včetně tornád, požáry, úbytek živočišných druhů... To je smutná realita našich luk a hájů. Tento příběh ale nemusí mít špatný konec.

S kolegy z Evropské lidové strany jsme přesvědčeni, že s klimatickou změnou můžeme a máme bojovat. Musíme provést transformaci naší ekonomiky a energetiky a zvýšit energetickou účinnost, kdy dáme zejména prostor technologickým inovacím a obnovitelným zdrojům energie, díky nimž se zbavíme naší závislosti na zdrojích fosilních, jejichž spalování patří k hlavním příčinám globálního oteplování. A zbaví nás i závislosti na režimech, které tyto zdroje využívají jako páku vůči svobodě a demokracii.

Nejsme naivní, abychom si mysleli, že tato cesta bude bez výmolů. Transformaci ekonomiky a energetiky musejí provázet zásadní investice na podporu regionů, kde dojde například k útlumu těžkého průmyslu či těžby. Tyto prostředky máme k dispozici už dnes a s dalšími se počítá.

Jsou to právě obce, pro které je či bude podstatná část prostředků vyčleněna na vybudování řešení, která dávají smysl z ekonomického i ekologického hlediska. A jsou to obce, které se mohou stát páteří nové národní sítě čisté energie. Na řadě míst už taková řešení úspěšně zavedli do praxe, další se k tomu chystají a jiné třeba inspiruje tato publikace s radami, co mohou obce v boji s klimatickou změnou dělat.

I kdyby se tak stalo v jediném případě, měla tato publikace smysl. Přeji vám všem mnoho úspěchů v úsilí měnit věci k lepšímu.

Stanislav Polčák, poslanec Evropského parlamentu za Evropskou lidovou stranu

I. Změna klimatu jako globální problém

Změnou klimatu se rozumí změna podnebí, tedy dlouhodobého stavu počasí, která může být způsobena přirozenými procesy nebo vnějšími vlivy. Ve vědecké komunitě panuje shoda, že na změně klimatu probíhající v současné době má zásadní vliv činnost člověka, a to prostřednictvím:

Antropogenních změn ve složení atmosféry,

- k nimž dochází primárně v důsledku emisí skleníkových plynů, zejména oxidu uhličitého (CO₂) a metanu (CH₄).

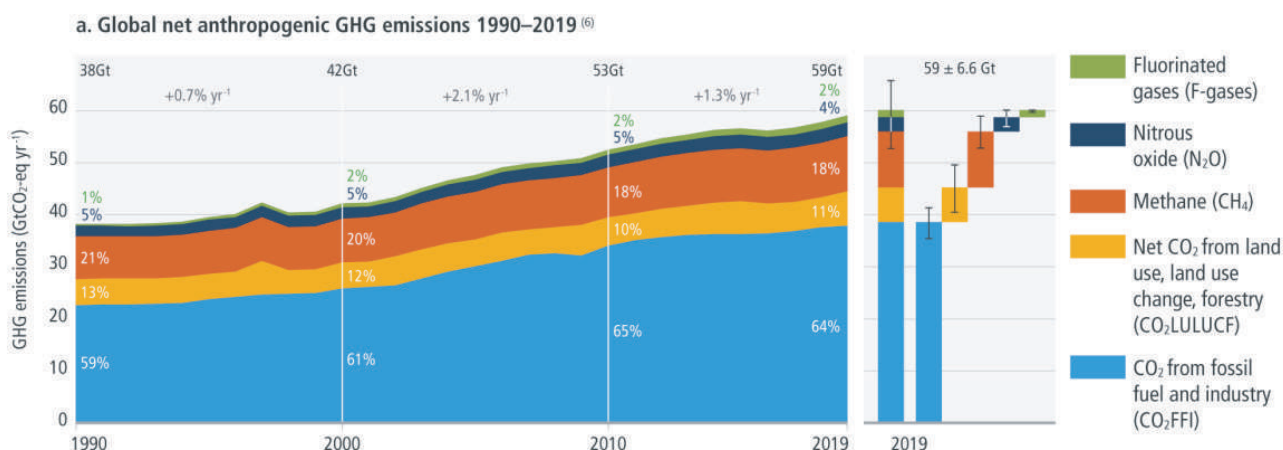
Rozdělení globálních emisí skleníkových plynů dle sektorů v roce 2019: energetika 33,75 %, průmysl 23,75 %, zemědělství, lesnictví a využívání půdy (agriculture, forestry, land use, tzv. sektor AFOLU) 22 %, doprava 15 % a sektor budov 5,5 %.

Antropogenních změn ve využívání půdy (zejm. odlesňování, urbanizace),

- v důsledku nichž dochází ke změně toků energie, vody a skleníkových plynů mezi půdou a atmosférou.

Graf č. 1: Pokračující trend globálního růstu emisí skleníkových plynů ve všech

Global net anthropogenic emissions have continued to rise across all major groups of greenhouse gases.

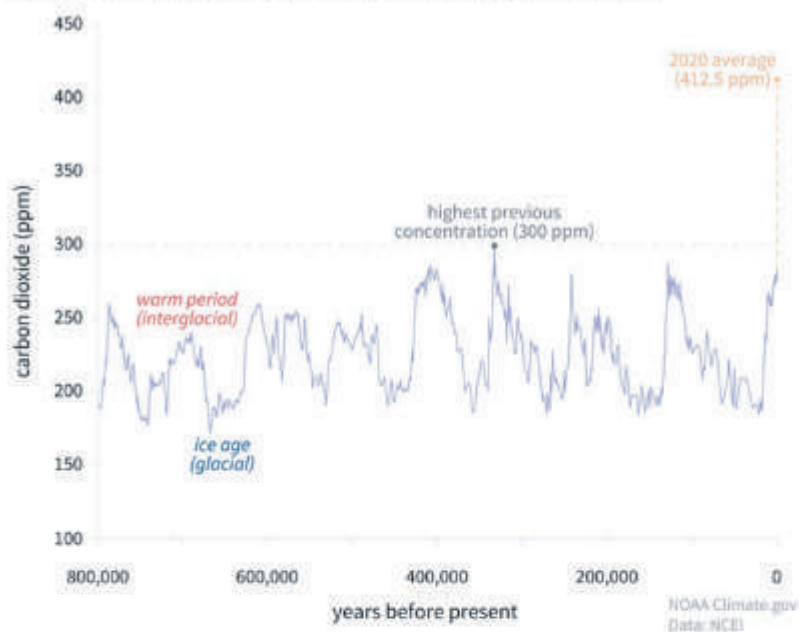

Zdroj: IPCC (2022). Climate Change 2022. Mitigation of Climate Change. AR6 WG III, str. 6

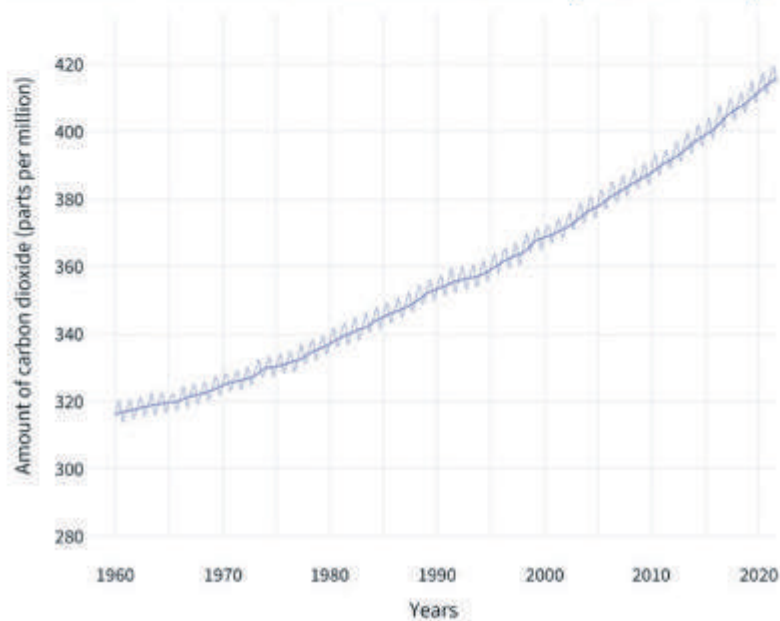

Graf č. 2: Koncentrace CO₂ v atmosféresektorech

CARBON DIOXIDE OVER 800,000 YEARS

ATMOSPHERIC CARBON DIOXIDE (1960-2021)

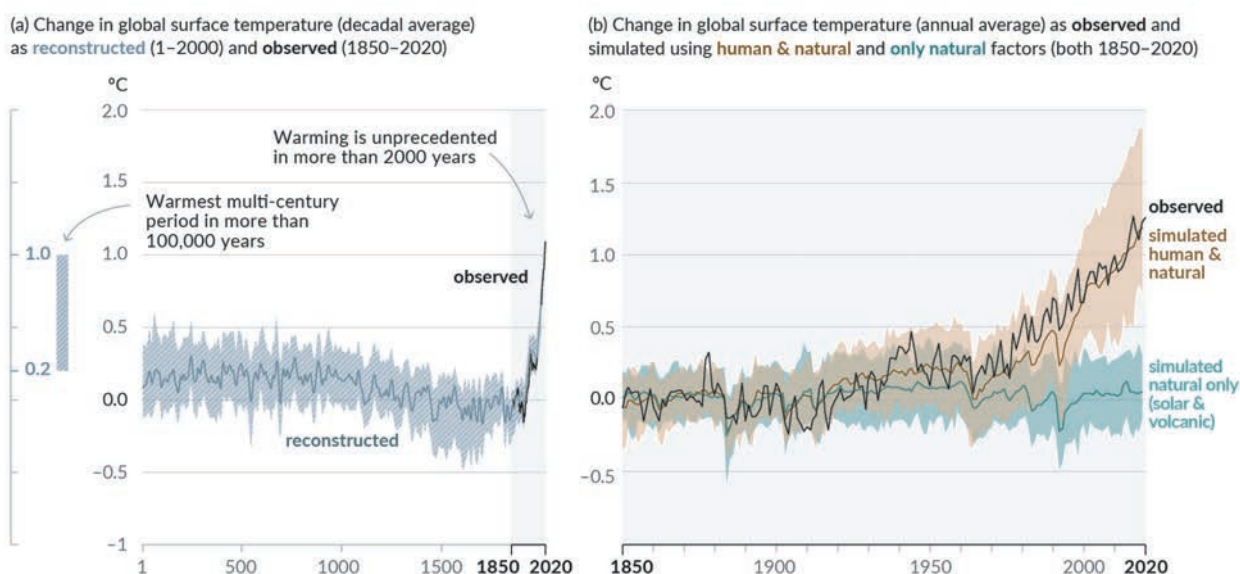
Zdroj: NOAA (2022). Climate change: Atmospheric Carbon Dioxide [online].
Dostupné z: <https://www.climate.gov/news-features/understanding-climate/climate-change-atmospheric-carbon-dioxide>

Důsledkem rostoucí koncentrace skleníkových plynů v atmosféře je **zvyšující se průměrná globální teplota** (probíhající změna klimatu je proto někdy označována jako globální oteplování).

Zvýšení koncentrace CO₂ o 10 ppm znamená zvýšení průměrné globální teploty planety o cca 0,1 °C; v současné době je průměrná globální teplota planety o cca 1 °C vyšší než před průmyslovou revolucí.

Graf č. 3: Změny v průměrné globální teplotě planety

Changes in global surface temperature relative to 1850–1900

Zdroj: IPCC (2021). Climate Change 2021. The Physical Science Basis. Summary for Policymakers. AR6 WG I, str. 6

Nejvýznamnějšími projevy probíhající změny klimatu pozorovatelnými téměř ve všech částech světa jsou:

- zvyšující se četnost a intenzita hydrometeorologických extrémů (vlny veder, přívalové srážky, sucha, tropické cyklóny),
- změny v dostupnosti vodních zdrojů,
- ústup ledovců, zmenšování trvalé sněhové pokrývky, tání permafrostu, zvyšování hladiny oceánů,
- změny v rozšíření populací druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a ve fungování ekosystémů.

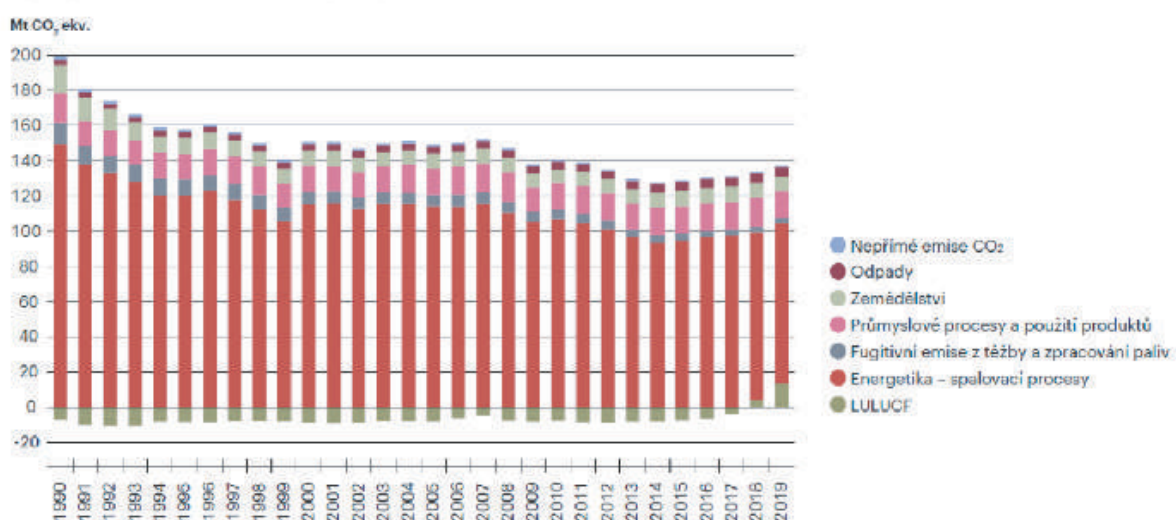
Z důvodu těchto svých projevů má změna klimatu **zásadní vliv na většinu průmyslových a zemědělských odvětví a celkově na kvalitu života člověka.**

II. Změna klimatu jako národní problém

Přes pokles emisí od r. 1990 zůstává ČR **významným emitentem skleníkových plynů** (mezi 20 největšími emitenty per capita na světě, v EU v roce 2019 dokonce třetí největší).

Graf č. 4: Vývoj emisí skleníkových plynů v ČR

Agregované emise skleníkových plynů v ČR v sektorovém členění [Mt CO₂ ekv.], 1990–2019

Data pro rok 2020 nejsou z důvodu harmonogramu zpracování emisní inventury k dispozici.

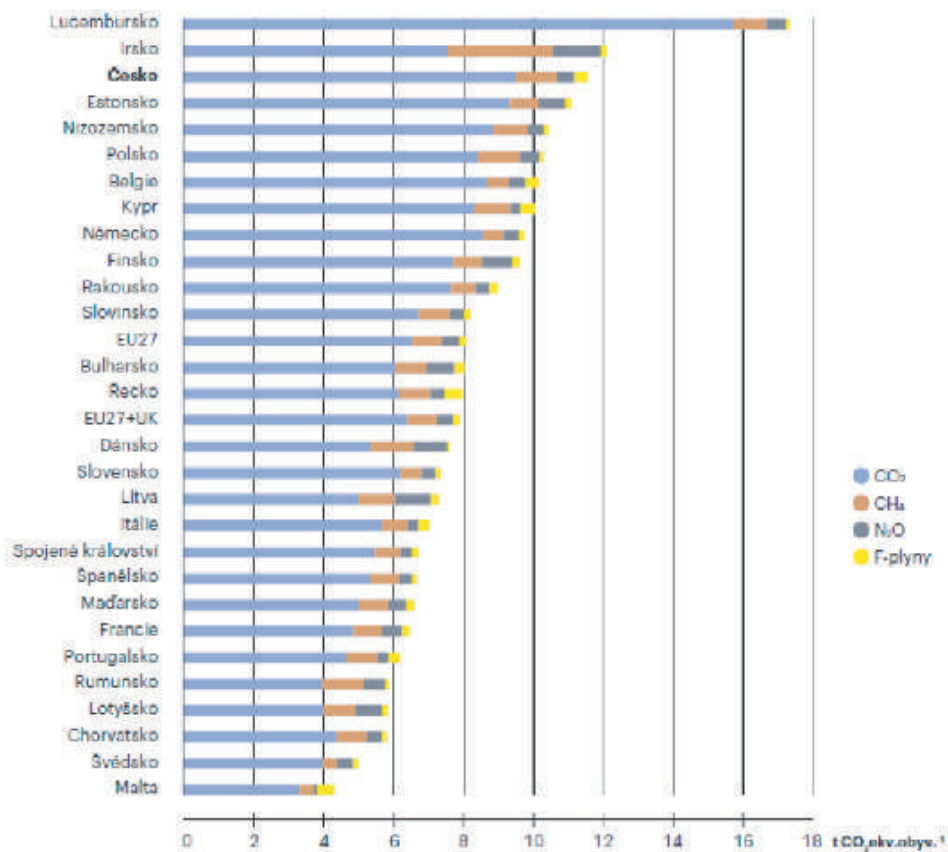
Zdroj: CENIA (2021). Zpráva o životním prostředí ČR 2020, str. 156

Zdroj dat: ČHMÚ

Graf č. 5: Per capita emise skleníkových plynů – srovnání členských zemí EU

Emise skleníkových plynů na obyvatele v zemích EU28 [t CO₂ ekv.obyv.⁻¹], 2019

Data pro rok 2020 nejsou v době uzávěrky publikace k dispozici.

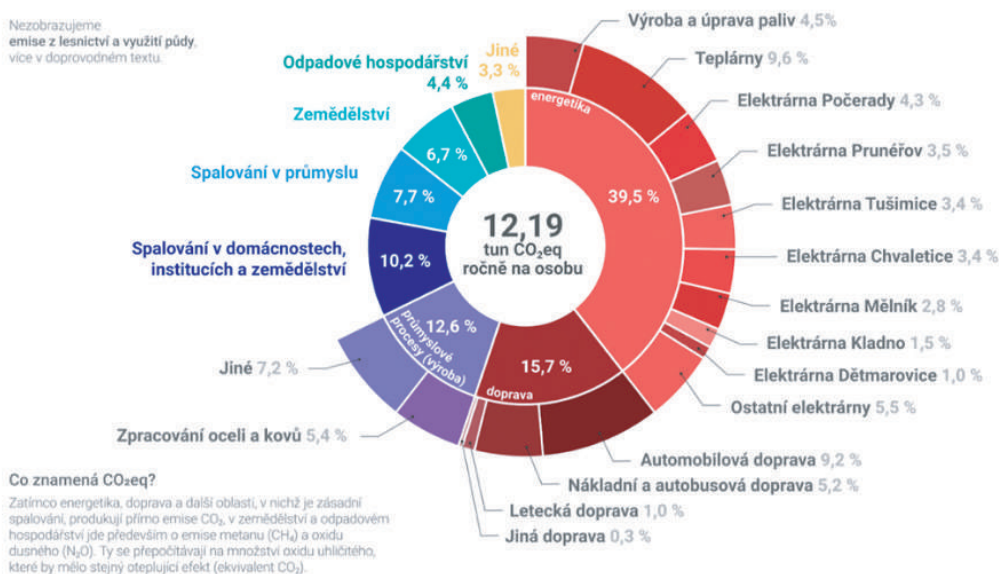
Zdroj: CENIA (2021). Zpráva o životním prostředí ČR 2020, str. 177

Graf č. 6: Struktura emisí skleníkových plynů v ČR (2018), bez LULUCF

Celkové emise ČR za rok 2018

Nezobrazujeme emise z lesnictví a využití půdy více v doprovodném textu.

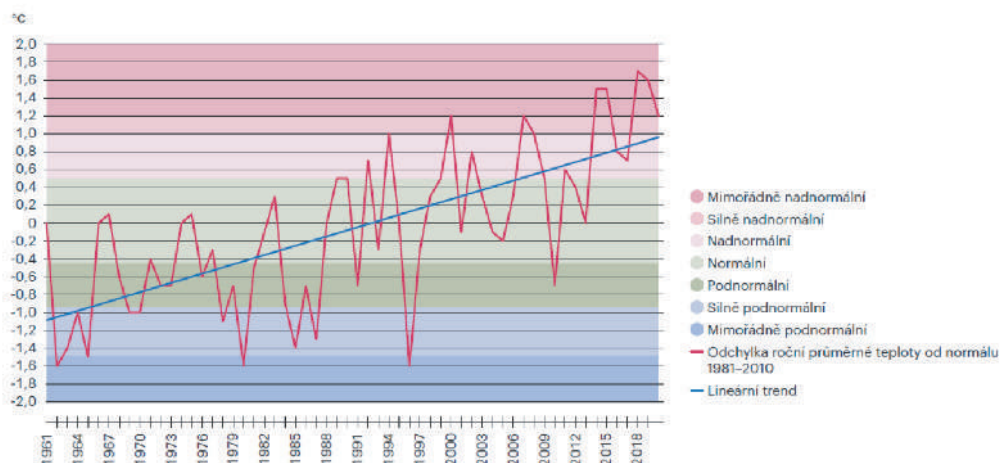

Zdroj: FAKTA O KLIMATU (2021). Emise skleníkových plynů v ČR podle sektorů detailně [online]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/emise-cr-detail> (licence CC BY 4.0)

Průměrná teplota vzduchu v ČR dlouhodobě roste (v období 1961-2020 je změna statisticky významná ve všech sezónách), a to dokonce **rychleji, než je globální průměr**.

Graf č. 7: Vývoj průměrné teploty vzduchu v ČR

Odchylka průměrné roční teploty vzduchu v ČR od normálu 1981–2010 (plošný průměr teploty) a klasifikace extremity průměrné roční teploty [°C], 1961–2020

Zdroj dat: ČHMÚ

Zdroj: CENIA (2021). Zpráva o životním prostředí ČR 2020, str. 31

Mění se klima a rostoucí teplota se projevují **změnami v malém i velkém koloběhu vody**, dochází ke **změnám v rozložení srážek** (celkové roční množství srážek se výrazně nemění, mění se ale jejich rozložení v průběhu roku, což s sebou přináší hrozbu dlouhodobého sucha či naopak intenzivních srážek a následných povodní) a v **dostupnosti vodních zdrojů** (hrozbou je zejména úbytek využitelných zdrojů podzemních vod a omezená schopnost krajiny zadržet vodu).

Graf č. 8: Vodní zdroje v ČR

Obnovitelné vodní zdroje v letech 2014–2020

Položka	Roční hodnoty (mil. m ³)						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Srážky	51 815	41 957	50 240	53 868	41 170	50 004	60 411
Evapotranspirace	41 542	32 165	40 223	43 424	33 305	40 369	47 477
Roční přítok na území ČR z okolních států	388	398	402	339	320	405	840
Roční odtok z území ČR	10 661	10 190	10 419	10 783	8 185	10 040	13 774
Zdroje povrchových vod ¹⁾	5 273	3 591	4 421	4 258	3 355	3 732	5 000
Využitelné zdroje podzemních vod ²⁾	1 077	939	925	911	765	789	978

Pramen: ČHMÚ

Pozn.: ¹⁾ Určuje se jako přítok v hlavních povodích s 95% zabezpečeností.

²⁾ Jedná se o kvalifikovaný odhad, upřesnění je publikováno ČHMÚ až v II. pololetí 2021.

Zdroj: MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2021). Zpráva o stavu vodního hospodářství ČR 2020, str. 9

Dopady změny klimatu v ČR

- **průmysl a energetika:** výkyvy v produkci energie, narušení přenosových sítí, zvýšená potřeba chlazení
- **zemědělství:** ohrožena zemědělská produkce (nedostatek vody, škody působené hydrometeorologickými extrémami, šíření chorob a škůdců)
- x **příležitosti:** dřívější nástup vegetačního období, možnost pěstování nových odrůd
- **lesnictví:** ohroženo zejm. nedostatkem vody (zejm. smrkové porosty) → vysychání, vyšší riziko poškození škodlivými činiteli (kůrovec, požáry), menší kvalita dřeva
- **příklad:** kůrovcová kalamita 2018-2020 – ekonomické škody za více než 100 mld. Kč
- **doprava:** zvýšená spotřeba energií při provozu, škody na dopravní infrastruktuře
- **obce a města:** ohroženy především hydrometeorologickými extrémami (vlny veder – města jsou „tepelné ostrovy“, povodně)
- **zdraví lidí:** ohroženo v souvislosti s vysokými teplotami a zvýšeným výskytem škůdců (klíšťata, roztoči)

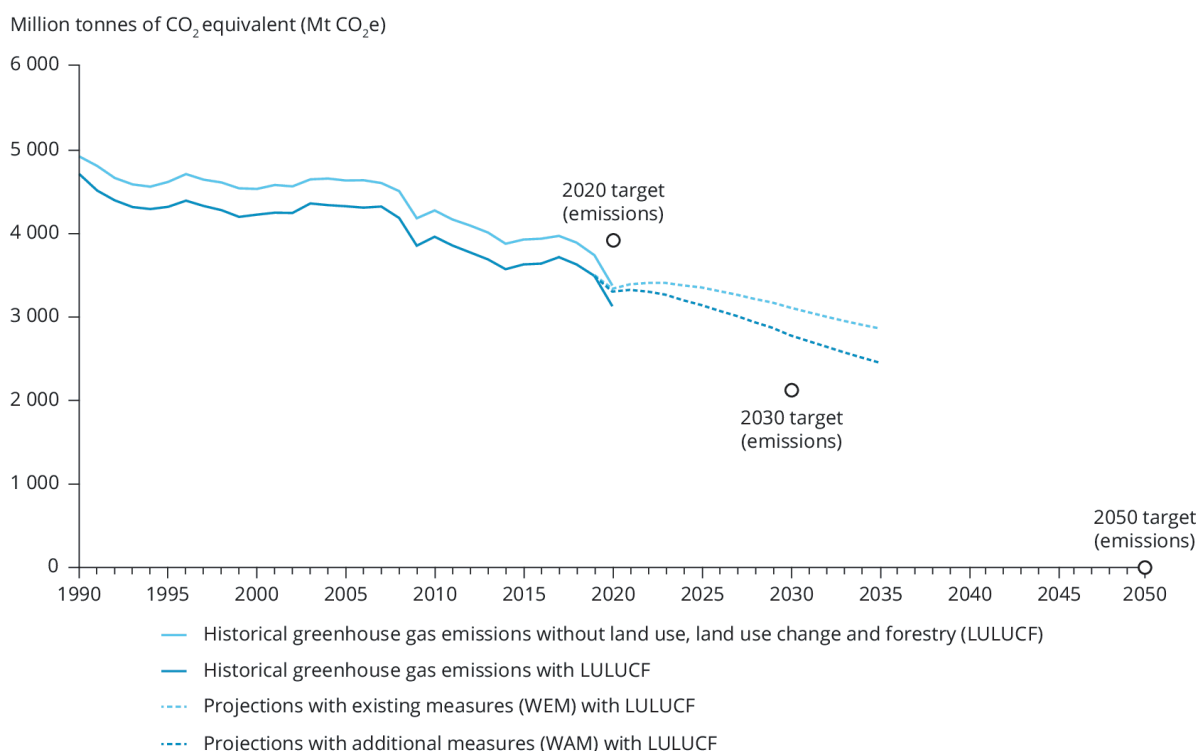
III. EU a změna klimatu

Země EU jsou dohromady zodpovědné asi za 18 % kumulativních emisí skleníkových plynů vypuštěných od průmyslové revoluce, trendem je ale **dlouhodobý pokles emisí**.

Mezi lety 1990 a 2020 klesly emise skleníkových plynů v EU o 31 %, což bylo o 11 procentních bodů více než stanovený cíl.

V současné době (r. 2020) pochází ze zemí EU cca 8 % **globálních emisí skleníkových plynů**.

Graf č. 9: Vývoj emisí skleníkových plynů v EU

Zdroj: EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY (2021). Total greenhouse gas emission trends and projections in Europe [online].

Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/ims/total-greenhouse-gas-emission-trends>

Ochrana klimatu je jednou z priorit ekologické politiky EU a výslovně ji jako jeden z cílů zmiňuje i Smlouva o fungování EU (základní pramen primárního unijního práva).

Srov. čl. 191 odst. 1: „Politika Unie v oblasti životního prostředí přispívá k sledování následujících cílů: [...] podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a zejména boj proti změně klimatu.“

Postupné zpřísnování cílů EU v oblasti ochrany klimatu

Cíle do roku 2020: tzv. klimaticko-energetický balíček (2007/2009)

„20-20-20 do roku 2020“

- snížení emisí skleníkových plynů minimálně o 20 % ve srovnání s rokem 1990
- podíl energie z obnovitelných zdrojů minimálně 20 %
- zlepšení energetické účinnosti minimálně o 20 %

Cíle do roku 2030: tzv. klimaticko-energetický rámec (2014, revidován v roce 2018)

- snížení emisí skleníkových plynů minimálně o 40 % ve srovnání s rokem 1990

x nový cíl 55 %

- podíl energie z obnovitelných zdrojů minimálně 32 %
- zlepšení energetické účinnosti minimálně o 32,5 %

Cíle do roku 2050: nezávazně ve strategii Komise Čistá planeta pro všechny (2018), potvrzeno Zelenou dohodou pro Evropu (2020), závazně stanoveno v nařízení EP a Rady (EU) 2021/1119 (tzv. evropský právní rámec pro klima)

- **klimatická neutralita, průběžný cíl snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 ve srovnání s r. 1990**

Balíček Fit for 55

(Česky Připraveni na 55, tedy na 50% snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030.)

Balíček Fit for 55 byl předložen Komisí **14. července 2021** (Sdělení Komise. „Fit for 55“: plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě. COM(2021) 550 final). Jeho cílem je dosažení stanoveného průběžného cíle EU v oblasti snižování emisí skleníkových plynů (55 % do roku 2030 ve srovnání s r. 1990).

Tvoří ho **13 legislativních návrhů** (závazných právních předpisů – směrnic či nařízení – buď zcela nových, nebo měnících existující předpisy) a **Nová lesní strategie EU do roku 2030** (která není závazným právním textem). Je založen na **principech přiměřenosti a účinnosti opatření, solidarity a „znečišťovatel platí“**.

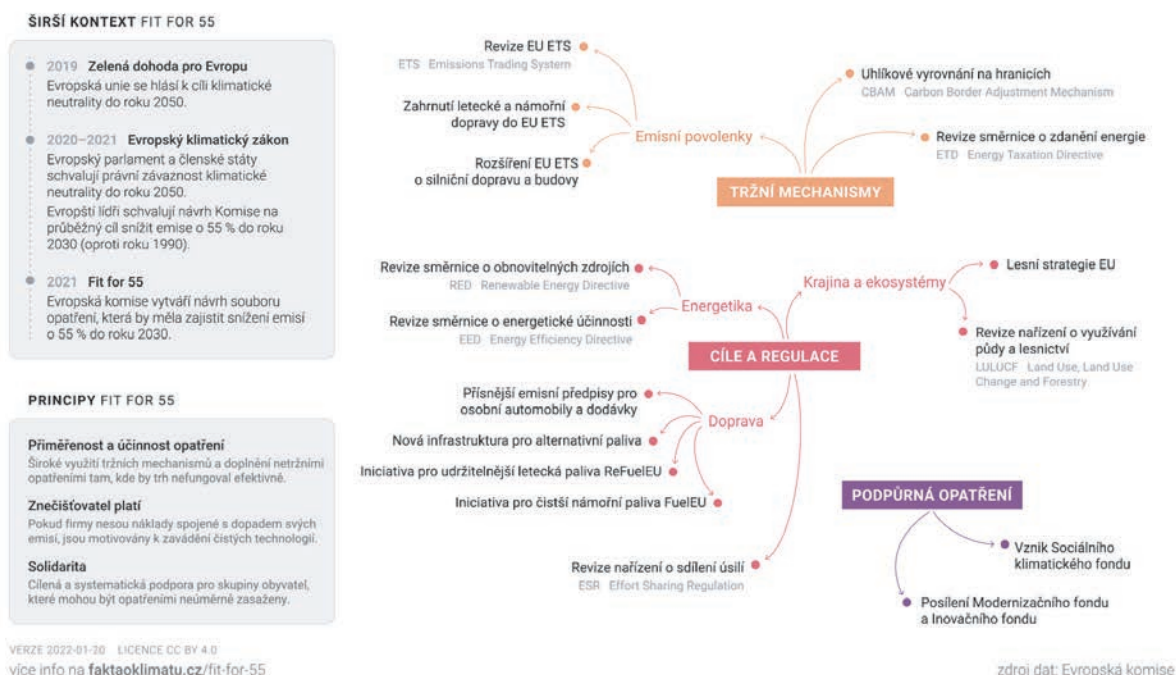
Jednotlivé součásti balíčku jsou od roku 2022 postupně projednávána v Radě a Evropském parlamentu, u většiny z nich je předpokládána platnost od roku 2023.

Graf č. 10: Součásti balíčku Fit for 55

CO JE FIT FOR 55

Soubor opatření pro přípravu dosažení 55% snížení emisí a současně **zajištění spravedlivé transformace** v celém hospodářství, společnosti i průmyslu.

Zdroj: FAKTA O KLIMATU (2021). Co je Fit for 55? [online].
Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/fit-for-55> (licence CC BY 4.0)

Financování opatření

Implementace balíčku Fit for 55 si vyžádá vysoké náklady, které však umožní předejít výrazně vyšším nákladům souvisejícím s dopady změny klimatu v budoucnosti.

Celosvětově jsou náklady dekarbonizace odhadovány na 2-2,5 % světového HDP ročně, „náklady nečinnosti“ pak na 10 % světového HDP jen do roku 2050, následně ještě více.

Zdroje financování klimatických opatření:

- rozpočet EU: víceletý finanční rámec (2021-2027, celkem 1,211 bilionu EUR) změny v dostupnosti vodních zdrojů,
- NextGeneration EU (zvláštní finanční nástroj pro oživení po pandemii, celkem 807 mld. EUR)
- emisní povolenky

Pro ČR jsou k dispozici zdroje ve výši celkem cca 450-800 mld. Kč.

Graf č. 11: Financování provádění balíčku Fit for 55 v ČR

FINANCE Z FONDŮ EU NA KLIMATICKÁ OPATŘENÍ V ČR

Na klimatická opatření obdrží ČR z fondů EU **bezprecedentní objem financí**. Uvedené prostředky odpovídají přibližně **450–800 mld. Kč**.

Zdroj: FAKTA O KLIMATU (2021). Finance z fondů EU na klimatická opatření v ČR. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/fondy-eu> (licence CC BY 4.0)

IV. Energetická transformace obcí: základní kámen pro dosažení cílů klimatické politiky EU

Změna klimatu je globálním problémem, který vyžaduje řadu lokálních řešení. Role obcí a měst je proto zásadní, a to jak na úrovni mitigace (zmírňování změny klimatu, zejména prostřednictvím snižování emisí skleníkových plynů), tak adaptace (přizpůsobení se projevům změny klimatu, které již nelze odvrátit). V této kapitole budou stručně představeny kroky, které obce a města mohou učinit v první ze zmiňovaných oblastí. Vzhledem k tomu, **že naprostá většina emisí skleníkových plynů na úrovni obcí je spojena se spotřebou energií**, je základní oblastí, na kterou by se obce měly zaměřit, právě hospodaření s energiemi v širokém slova smyslu. Účelem těchto kroků je nejen přispět k dosažení cílů EU v oblasti snižování emisí skleníkových plynů, ale též zajistit dostatek cenově dostupné energie pro obyvatele, posílit vlastní – a zprostředkovaně též národní a unijní – energetickou nezávislost a v konečném důsledku i pomoci obecnímu rozpočtu.

Energetická transformace obcí v tomto smyslu má tři dílčí cíle:

● Snižování spotřeby energií

Z hlediska životního prostředí i obecního rozpočtu je nejlepší ta energie, která vůbec nemusí být vyrobena. Na prvním místě je tedy třeba se zaměřit na úspory energie. K nim můžou pomoci opatření ke zvýšení energetické účinnosti (tedy zlepšování poměru mezi vstupní energií a výstupem ve formě výkonu, služby, zboží nebo energie), jako je například instalace LED žárovek ve veřejném osvětlení, stejně jako prostá změna lidského chování souvisejícího se spotřebou energie, jako je například vypínání elektrických spotřebičů či snížení teploty vytápění.

Věděli jste, že...

...v celé Evropské unii se uplatňuje princip **energetická účinnost v první řadě** (*energy efficiency first*), který požaduje, aby v energetickém plánování a v politických a investičních rozhodnutích byla co nejvíce zohledňována alternativní nákladově efektivní opatření v oblasti energetické účinnosti s cílem zefektivnit poptávku po energii a zásobování energií, zejména prostřednictvím nákladově efektivních úspor energie v konečné spotřebě, iniciativ zaměřených na snížení poptávky a účinnější přeměny, přenosu a distribuce energie, při současném dosahování cílů oněch rozhodnutí (viz čl. 2 bod 18 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu)?

● Zvyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů

Bezprostředním zdrojem emisí skleníkových plynů v energetice obcí je spalování fosilních paliv, tedy ropy, uhlí a zemního plynu. Dosažení mitigačních cílů (snížení emisí skleníkových plynů) se vedle energetických úspor proto neobejde bez snižování podílu fosilních zdrojů v energetickém mixu a jejich nahrazování jinými zdroji. Primární roli přitom hrají obnovitelné zdroje energie, kterých je velké množství a jsou dostupné prakticky pro každou obec.

Věděli jste, že...

...definice pojmu energie z obnovitelných zdrojů podle unijního práva je opravdu široká a zahrnuje nejen energii větrnou, slunečního záření (termální i fotovoltaickou), vodní a geotermální, ale i energii okolního prostředí (využitelnou za pomoci tepelných čerpadel), biomasy, skládkového plynu, kalového plynu z čistíren odpadních vod a bioplynu (viz čl. 2 bod 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů)?

● Zvyšování energetické soběstačnosti obce

Energeticky soběstačná obec nepotřebuje dodávky energie z externích zdrojů; energii, kterou potřebuje, si sama vyrobí. Tento dílčí cíl doplňuje dva předchozí a k environmentální odpovědnosti (snižování emisí skleníkových plynů) přidává posílení energetické nezávislosti a bezpečnosti obce a výrazné finanční úspory, nejen pro obec samotnou, ale také pro její obyvatele. Míra energetické soběstačnosti, jíž může konkrétní obec dosáhnout, se liší v závislosti na geografických podmínkách a dalších faktorech, alespoň částečně soběstačná však může být každá obec, stačí jen chtít.

Věděli jste, že...

unijní právo upravuje koncept tzv. občanského energetického společenství, které mohou založit fyzické osoby, malé podniky či obce, s cílem poskytovat svým členům energetické služby, včetně výroby elektřiny, její distribuce a dodávek (viz čl. 2 bod 11 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou)?

Přestože je každá obec jiná – a to i z hlediska energetických nároků a dostupnosti obnovitelných zdrojů energie – k dosažení výše uvedených cílů vede podobná cesta. Kromě **politické vůle** zahrnuje následující kroky:

1. Zřízení a obsazení funkce energetického manažera

Hospodaření s energiemi je multidisciplinární oblastí, jejíž systémové řešení vyžaduje odborné znalosti napříč obory a zkušenosti z praxe. První podmínkou k dosažení cílů v oblasti úspor energií a zvyšování energetické soběstačnosti je proto zřízení a obsazení pozice **energetického manažera**. Taková osoba by měla být součástí organizační struktury obce, pouze tak se totiž systémovému hospodaření s energiemi může nejlépe věnovat. Energetický manažer (případně – zejména u větších obcí a měst – se svým týmem) je pak kontaktní osobou a partnerem ve věcech energetiky jak dovnitř obce (politickému vedení, odborům, případně organizačním složkám a příspěvkovým organizacím), tak navenek, vůči externím subjektům. **Stěžejní podmínkou úspěšnosti energetického manažera je jeho silný mandát a důvěra politického vedení města.**

2. Pečlivou a kontinuální práci s daty

Energetický management není jednorázovým opatřením, jedná se o dlouhodobý proces zaměřený na zlepšování hospodaření s energiemi, v němž se neustále měří a počítá a stanovená opatření se vyhodnocují a aktualizují. Předpokladem stanovení ambiciózních, zároveň však realistických cílů v oblasti hospodaření s energiemi jsou **robustní vstupní data** týkající majetku obce a energeticky relevantních způsobů jeho využívání. Komplexnost těchto dat se přitom zvětšuje s velikostí obce a množstvím dotčených sektorů (osvětlení, budovy, doprava apod.). Teprve na základě vstupních dat je možné konkretizovat cíle a naplánovat strategii pro jejich dosahování. Schválením strategie však práce s daty nekončí, naopak. U všech zaváděných opatření musí být průběžně ověřována a vyhodnocována jejich účinnost, což se neobejde bez pravidelného měření ukazatelů, které jsou pro energetický management důležité (na prvním místě se samozřejmě jedná o spotřebu energie).

3. Přijetí dlouhodobé strategie v oblasti energetiky

Koncepční dokumenty – plány, programy a strategie – zpravidla nejsou závazné, stanoví však dlouhodobé cíle a opatření pro jejich dosažení, a to včetně časového harmonogramu, průběžných indikátorů a odpovědných subjektů. Role tohoto typu nástrojů je pro řešení komplexních problémů zásadní a platí to i pro oblast energetického hospodaření obce. **Energetickou strategii obce** (která může mít různé názvy a strukturu, včetně obecného dlouhodobého dokumentu doplňovaného střednědobými akčními plány) by mělo schvalovat zastupitelstvo obce a opatření v ní stanovená by měla být provázána s rozpočtem obce. Dohled nad naplňováním strategie je úkolem energetického manažera a politického vedení obce. Důležité je zajistit, aby strategie neskončila v šuplíku, ale stala se dokumentem, který se skutečně promítne do správy a využívání majetku obce.

Pakt starostů a primátorů: připojte se k více než 11 000 evropských obcí v jejich společném úsilí o přechod k udržitelné energetice

Jedním ze způsobů, jak se obce mohou zapojit do celoevropského úsilí o snižování emisí skleníkových plynů a zvýšit šanci na získání externího financování pro své energetické projekty, je přistoupení k **Paktu starostů a primátorů v oblasti klimatu a energetiky** (*Covenant of Mayors for Climate and Energy*). Přistoupením k paktu se obec dobrovolně zavazuje zvýšit své ambice v oblasti ochrany klimatu a podnikat konkrétní opatření ke snižování emisí skleníkových plynů za účelem dosažení klimatické neutrality do roku 2050. Do dvou let od přistoupení k Paktu je obec povinna zpracovat **akční plán pro udržitelnou energii a klima** (tzv. *Sustainable Energy and Climate Action Plan, SECAP*), v němž představí klíčová opatření, která plánuje uskutečnit. Na zpracování SECAP jsou opakovaně vypisovány dotační výzvy MŽP a jeho existence usnadňuje (a v některých případech podmiňuje) získání dotačních prostředků na plánovaná opatření. V červenci 2022 bylo členy Paktu přes 11 tisíc obcí z 55 evropských zemí, z toho 165 z ČR.

Více informací na webových stránkách Paktu <https://www.covenantofmayors.eu/>

4. Zajištění dlouhodobého financování

Řada obcí odkládá výraznější proměnu svého hospodaření s energiemi z obavy před vysokými náklady, které by s takovou změnou byly spojeny. Rozpočty obcí jsou omezené a oblastí, kam je třeba směřovat výdaje, je mnoho. Kromě skutečnosti, že některá opatření jsou či budou v budoucnu pro obce jako veřejné subjekty povinná, existují však v současné době dva silné argumenty, proč **investice do energetické transformace neodkládat**. Prvním z nich jsou ceny energií, které v důsledku kombinace řady faktorů, z nichž nejvýznamnějším je válka na Ukrajině, raketově vzrostly a podstatným způsobem tak zvýšily provozní náklady domácností, podniků a samospráv související s energiemi. Investice do energetických úspor, obnovitelných zdrojů energií a posilování energetické soběstačnosti tyto náklady mohou opět pomoci snížit, resp. **zajistit, že energie budou v budoucnu fakticky i cenově dostupné**. Druhým argumentem jsou finanční prostředky, které jsou na transformaci energetiky vyčleněny na úrovni EU, a to jak v souvislosti s cíli v oblasti ochrany klimatu, tak v souvislosti s ukončením závislosti na dodávkách fosilních paliv z Ruska. Jak bylo výše uvedeno, jsou na implementaci klimatických opatření pro ČR k dispozici zdroje ve výši stovek miliard korun, z nichž podstatná část bude směřovat na transformaci energetiky, a to i na úrovni obcí.

Tradičním dotačním programem, z něhož bude možné čerpat, je **Operační program životní prostředí**, nejvíce prostředků na transformaci energetiky, až 300 mld. Kč do roku 2030, však do ČR poplyne z tzv. **Modernizačního fondu**. Obce mohou využít rovněž financování projektové přípravy či energetického managementu a dalších „měkkých“ opatření typu zavedení systému hospodaření s energiemi. K tomuto účelu slouží program **EFEKT III** Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. (www.mpo-efekt.cz).

Věděli jste, že...

Modernizační fond je nástrojem EU, jehož cílem je **pomoci 10 členským státům** s nižšími příjmy (Bulharsko, Česko, Estonsko, Chorvatsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko) **s plněním klimatických cílů a zlepšováním energetické účinnosti?** Ve prospěch Modernizačního fondu jsou v EU dražena 2 % povolenek na emise skleníkových plynů, upraven je v čl. 10d směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. Česká republika má do roku 2030 nárok na 15,59 % prostředků Modernizačního fondu.

Operační program životní prostředí 2021-2027 počítá mimo jiné s:

- 12,2 mld. Kč na energetické úspory (výše podpory až 60 %),
- 7 mld. Kč na obnovitelné zdroje energie (výše podpory až 50 %),
- 7,1 mld. Kč na oběhové hospodářství, včetně posílení procesu využití odpadů jako náhrady primárních zdrojů energie (až 95 % podpory).

Žadatelé o dotace budou moci být ve většině případů i obce, proto je dobré **mít připravené projekty a sledovat jednotlivé výzvy** zveřejňované na webových stránkách Operačního programu pro životní prostředí 2021-2027 (www.opzp.cz) a Státního fondu životního prostředí www.sfzp.cz).

Na opatření zlepšující energetické hospodaření obce je zároveň vhodné nerezignovat, i když se dotaci získat nepodaří. Investice do snižování spotřeby energií či posilování energetické soběstačnosti se obci z dlouhodobého pohledu vyplatí, i když je financuje z vlastních zdrojů, případně z úvěru.

Konečně nesmíme zapomínat, že řada opatření vyžaduje **jen velmi nízké nebo nevyžaduje žádné náklady**. Příkladem je změna chování (nepřetápění místností, správné větrání, vypínání nepoužívaných spotřebičů) či jednoduchá technická opatření, jako jsou optimalizace topné soustavy či výměna žárovek.

5. Zapojení obyvatel obce

Na posledním místě, nikoliv však významem uvádíme nástroj, který by měl být v komunální politice standardem, a tím je **zapojení veřejnosti**. V případě energetické transformace obce je zapojení obyvatel zásadní, nejen proto, že svým chováním mohou spotřebu energie na úrovni obce ovlivňovat, ale zejména proto, že mohou být těmi, kdo bude z posilování energetické soběstačnosti obce přímo profitovat prostřednictvím napojení na obecní zdroj elektrické energie či tepla. Nebojte se proto zapojit veřejnost již ve fázi zpracování energetické strategie (konceptce) obce. Informujte o svých plánech na zasedání zastupitelstva obce, v obecním zpravodaji a na webových stránkách. Pořádejte setkání s veřejností, workshopy a besedy se školáky. Ptejte se a naslouchejte. Protože energetická transformace obce bude skutečně účinná, jen pokud ji vezmou za svou i její obyvatelé.

V. Závěr

Obce a města budou hrát zásadní roli při získání naší energetické nezávislosti a zvýšení podílu obnovitelných zdrojů na výrobě energie. Už dnes jsou k tomuto účelu vyčleněny významné finanční prostředky, které lze čerpat. Je-li na dnešní alarmující situaci na energetických trzích něco pozitivního, je to skutečnost, že si stále více z nás uvědomuje potřebu naší energetickou soběstačnost řešit. Získat tak pro zavádění nových řešení podporu, je dnes snazší. I v tomto ohledu ale platí známé „dvakrát měř, jednou řež.“ Nebuďte na plánování sami a využijte služeb odborníků, kteří vám pomohou vytvořit mix vhodných opatření přímo pro podmínky vaší obce. Bude to rozhodnutí, které se vám do budoucna bohatě vyplatí, jak z hlediska obecní kasy, tak kvality života a stavu životního prostředí. Propojit vás s odborníky může například platforma Obec 2030, kde najdete i inspiraci z ostatních obcí v republice.

